

Nr 22.

Warszawa, dn. 3 czerwca 1933 r.

Ogóln. zbioru Nr 580.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych — Wiceprezes Rady Związku inż. S. J. Okolski.
Redaktor odpowiedzialny inż. Maurycy Chorzewski.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, ul. Traugutta 4, tel. 714-26. Adres telegr.: „Metalowcy—Warszawa”.

Prenumerata wynosi z przesyłką w kraju: zł 5 kwartalnie. Numer pojedynczy gr. 50.

TREŚĆ NUMERU: *Organizacja wydziałów osobowych w dużych przedsiębiorstwach przemysłowych. — Wystawa narzędzi w Katowicach. — Wielkopolski przemysł metalowy w 1932 r. — Polsko-czechosłowacki zjazd elektryków. — Import narzędzi do Argentyny wolny od cła. — Wiadomości z zagranicy. — Kronika. — Ceny. — Patenty.*

ORGANIZACJA WYDZIAŁÓW OSOBOWYCH W DUŻYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH PRZEMYSŁOWYCH.

Wiele przedsiębiorstw do dziś jeszcze uważa wydziały osobowe za podrzędne, nie przypisując im poważniejszego znaczenia.

Stanowisko to jest zupełnie błędne, należy bowiem wziąć pod uwagę, że sprawność organizacji przedsiębiorstwa w dużej mierze zależy również od wydziału osobowego, który może dać także znaczne oszczędności bezpośrednio, polegające na właściwym opłacaniu składek ubezpieczeń społecznych i stosowaniu ustaw o pracy.

Współczesny wydział osobowy powinien obejmować wszelkie sprawy, związane z personelem, a więc także bezpieczeństwo i administrację budynków, gdyż są to zagadnienia trudne do podziału. Schemat wydziału osobowego przedstawia się następująco:

1. kierownik
2. biuro wypłat robotniczych
3. „ „ pracowników umysłowych
4. referat robotniczy
5. „ „ pracowników umysłowych
6. „ „ gospodarczy
7. straż bezpieczeństwa i straż ogniowa.

1. *Kierownik.* Niektórzy organizatorzy są zdania, że kierownikiem powinien być technik, z uwagi na dobór pracowników i robotników; gdy jednak, zważymy, że przyjmowanie odbywa się na zasadzie świadectw (które musiałyby być uzupełniane dodatkowym zbieraniem opinii), to warunek ten odpadnie. Świadectwo pracy stwierdza jedynie zawód, zaś kwalifikacje stwierdza faktycznie próbna praca i w takim razie egzaminowanie techniczne przez kierownika wydziału osobowego jest zbędne, gdyż uczyni to kierownik warsztatu, dopuszczający do pracy próbnej. Natomiast konflikty wynikłe z pracownikami na tle technicznym muszą być rozpatrywane wyłącznie pod kątem widzenia prawnym. Kierownikiem więc powi-

nien być prawnik z praktyką administracyjną i ze znajomością zagadnień z zakresu ustawodawstwa pracy i ubezpieczeń społecznych. Doświadczenie poucza, że wiele strat powstaje skutkiem zlekceważenia konfliktów, wynikających na tem tle, lub niezapobieżenia im we właściwym czasie.

Do obowiązków Kierownika należą:

- a) decyzja przyjmowania pracowników i robotników; zwalnianie odbywać się powinno na skutek decyzji kierownika warsztatu lub biura, a w takim razie Kierownik wydziału osobowego będzie miał nad tem jedynie nadzór prawny,
- b) decyzje we wszystkich sprawach ustaw i rozporządzeń o pracy,
- c) kontrola obliczenia składek i wysokości ubezpieczeń społecznych,
- d) kierownictwo i usprawnienie pozostałych agend.

Kierownik utrzymuje w ciągłej ewidencji nowo powstające przepisy i zasady prawne, dotyczące pracy i ubezpieczeń, w postaci wyroków Sądu Najwyższego, Trybunału Administracyjnego i innych w celu:

- a) niedopuszczania do sporów, w których niema widoków wygrania,
- b) stwarzania odpowiednich warunków, które wyeleminują spory w przyszłości.

Na tem tle jest tak wiele możliwości, że zaangażowanie zdolnego Kierownika nawet przy wysokim wynagrodzeniu sownie się opłaca.

Powracając do kwestji przyjmowania pracowników, podkreślić należy, że poszczególne wydziały powinny składać zapotrzebowania na robotników i pracowników tylko ilościowe, a nie imienne, co w znacznym stopniu wyłącza szkodliwe czynniki protokcyjne.

Dobra organizacja przedsiębiorstwa przewiduje zgóry zapotrzebowanie na pracę, z tego też względu Kierownik działu osobowego zawsze będzie miał możliwość przygotować zawczasu odpowiednich kandydatów.

2. *Biuro wypłat robotniczych.* Biuro załatwia sporządzenie list płacy, wypełnia wszelkie wykazy zarobków robotniczych na zlecenie referenta robotniczego, przechowuje listy płacy przez okres pięcioletni. Kontrola robocizny należec będzie, zależnie od organizacji, albo do biura kosztów własnych, albo do referatu robotniczego. Biuro wypłat otrzymuje z referatu robotniczego robotnicze raporty kontrolne portjerni robotniczej; materiał ten potrzebny jest szczególnie w stosunku do tych robotników, których praca nie jest objęta biuletynami lub kartami robocze- mi. Potrącone świadczenia, podatki i t. p. podawane są w sumach globalnych do akceptacji Kierownika wydziału osobowego, poczem materiał przechodzi do buchalterji do zapłaty.

Na wniosek referatu robotniczego biuro wypłat asygnuje rozliczenia robotników w ciągu tygodnia.

3. *Biuro wypłat pracowników umysłowych.* Biuro to spełnia funkcje podobne jak biuro wypłat ro-

botniczych, z tą różnicą, że jest w kontakcie z referatem pracowników umysłowych, skąd otrzymuje polecenia płac i potrąceń.

4. *Referat robotniczy* — prowadzi aktualną ewidencję kandydatów; załatwia wszelkie sprawy związane ze zgłoszeniem i przyjęciem do zatrudnienia danego robotnika. Prowadzi również ewidencję robotników, urlopów i t. p., wypełnia statystyki, oraz załatwia korespondencję bieżącą; załatwia wszystkie czynności związane ze zwolnieniem z pracy.

W sprawie kartoteki należy zaznaczyć, że przy dużej ilości robotników najlepsza będzie kartoteka ułożona nie według nazwisk, lecz według numerów marek kontrolnych, z podziałem na warsztaty. Oczywiście potrzebny jest do tego skorowidz, ułatwiający odnalezienie marki danego robotnika. Oprócz karty ewidencyjnej, każdy robotnik posiada kopertę, w której zbiera się korespondencja w jego sprawach podczas pracy, oraz po zwolnieniu, i karta ewidencyjna.

Wzór karty do kartoteki systemu Roneo-Dex.

Miejsce urodzenia _____ Data urodzenia _____ Wyznanie _____ Stan _____ imię ojca _____ Imię i nazwisko matki _____ Imię i nazwisko żony _____ Kto polecił _____ Legitymacja Kasy Chorych Nr _____ Nr. księgi Inspektora Pracy _____ Obywatelstwo _____ Powód zwolnienia _____	Przyjęty	Zwolniony	Przyjęty	Zwolniony
	Zatrudnienia (zmiany)	Data	Rodzaj zatrudnienia:	
	Adres (zmiany)	Data	Dokładny adres:	
Stopień wojskowy _____	P. K. U. _____			
Nr. ewid. _____	Rodzaj broni _____		Kategoria _____	
Przedłużyć karty, niezbędny do napisania nazwiska na maszynie, który po napisaniu należy odciąć.				

Na odwrocie karty są zanotowane 3 ostatnie czasokresy prac w poprzednich firmach, czasokresy urlopów i nieobecności z różnych przyczyn.

Powyższa karta ewidencyjna zawiera tylko niezbędne dane potrzebne do celów własnych przedsiębiorstwa i celów informacyjnych. Jeżeli stosunki umowne z robotnikami są trwałe lub jeżeli z uwagi na charakter przedsiębiorstwa potrzeba bliższych danych o robotniku, to powinny one znaleźć się w kwestjonariuszu, który przechowywany jest w kopercie danego robotnika.

5. *Referat pracowników umysłowych* — załatwia wszelkie sprawy związane z przyjęciem i ewidencją, uzupełnia statystyki, prowadzi korespondencję i załatwia czynności związane ze zwolnieniem z pracy.

Ponieważ ilość pracowników umysłowych jest znacznie mniejsza od ilości robotników, to ewidencja może już być ułożona alfabetycznie, jak również i koperty służące do archiwizowania korespondencji w sprawie danego pracownika mogą być ułożone alfabetycznie.

Różnica między ewidencjami robotników i pracowników umysłowych polegałaby na wprowadzeniu do ewidencji pracowników 3 rubryk: wzór podpisu, zmiana przedziałów, oraz wykształcenie.

Ponieważ stosunek umowny z pracownikiem umysłowym jest znacznie trwalszy, przeto przy przyjęciu, pracownik powinien udzielić odpowiedzi na kwestjonariusz zawierający następujące dane.

Wzór kwestjonariusza

Data _____

WPan _____

Uprzejmie prosimy o:

- 1) szczegółowe wypełnienie załączonego poniżej kwestjonariusza,
- 2) sporządzenie odpisów wszystkich posiadanych świadectw pracy z poświadczeniem ich swoim podpisem,
- 3) sporządzenie odpisów ostatnich świadectw wykształcenia z poświadczeniem ich swoim podpisem,
- 4) wypełnienie dwóch załączonych formularzy zgłoszenia do Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych i odesłanie nam wyżej wymienionych dokumentów w terminie do dnia _____

(—) podpis Firmy

- 1) *Wykształcenie* (dokładne brzmienie i miejsce uczelni niższych, średnich i wyższych z zaznaczeniem do jakich kategorii uczelnie te zaliczały się, w którym roku WPan ukończył lub studjował, czy posiada WPan odpowiednie świadectwa lub tym podobne dokumenty.

Tytuł naukowy:

Czy posiada WPan dyplom na tytuł naukowy
Czy obecnie uzupełnia WPan wykształcenie (jakie, gdzie i czy jako rzeczywisty, czy też wolny słuchacz).

- 2) *Uzdolnienie zawodowe:*

Jaki rodzaj pracy odpowiada WPanu najwięcej i do jakiej pracy jest WPan najwięcej uzdolniony.

- 3) *Jakimi językami obcymi* WPan włada i w jakim stopniu.

- 4) *Dotychczasowa praca:*

a) od _____ do _____ w charakterze
w Firmie _____
z przeciętną płacą miesięczną _____

b) od _____ do _____ w charakterze
w Firmie _____
z przeciętną płacą miesięczną _____

c) _____

i t. d.

- 5) Miejsce urodzenia WPana (miejscowość, gmina, powiat i województwo)
data urodzenia WPana (dzień, miesiąc i rok)
obecny adres:

- 6) Stan rodzinny:

a) imię ojca: _____ imię matki: _____
nazwisko panięskie matki: _____

b) imię żony: _____ nazwisko panięskie żony _____
miejsce i data ślubu: _____

- c) Imiona, miejsce i daty urodzeń dzieci:

1)

2)

3)

.

.

.

.

Osoby będące na wyłącznym utrzymaniu (nazwisko, pokrewieństwo, adres).

- 7) Obywatelstwo.

- 8) Stosunek do wojska: Kategoria zdrowia:

szarża _____ P. K. U.

Gł. Ks. Ew.

- 9) Czy jest WPan inwalidą wojennym (stopień, numer książeczki i władza, która ją wystawiła).

- 10) Czy, ewentualnie kto WPana polecał do pracy w naszych Zakładach (nazwisko, imię i zawód, oraz za czyj pośrednictwem).

- 11) Gdzie zasięgnąć można informacji o WPanu.

- 12) Czy nie podlega WPan zwolnieniu od obowiązków ubezpieczenia w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników

Umysłowych z mocy art. 5 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24.XI 1927 r. (Dz. U. 106, poz. 11), jeżeli tak, to na zasadzie którego punktu.

Świadomy skutków prawnych, stwierdzam własnoręcznym podpisem wiarygodność wszystkich odpowiedzi niniejszego kwestjonariusza i załączników w ilości _____

Warszawa, dn. _____ 1933 r.

Ostatni punkt kwestjonariusza spowodowany został wymaganiem Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych, aby pracodawca, nie pracownik stwierdził na formularzu zgłoszenia, że nie podlega zwolnieniu z mocy art. 5, który określa kategorie pracowników, nie podlegające ubezpieczeniu, a więc: osoby niezdolne do wykonywania swego zawodu, osoby otrzymujące renty i emerytury co najmniej w wysokości 40% pierwszego wynagrodzenia, osoby których czynności, uzasadniające obowiązek ubezpieczenia, stanowią zajęcia stałe, czynności zarobkowe, nie uzasadniające obowiązku ubezpieczenia i t. d.

Wszystkie punkty kwestjonariusza mają duże znaczenie praktyczne i są niezbędnym uzupełnieniem podania o przyjęcie do pracy.

Korespondencja międzywydziałowa powinna być przechowywana w segregatorach wspólnie z referatem robotniczym, gdyż częstokroć sprawy są łączne.

O ile korespondencja, tak w sprawach robotnika, jak pracownika umysłowego, jest z ubezpieczeniami społecznymi lub władzami państwowymi, to powinna być pisana z 2 kopjami, jedna z nich trafia do koperaty danego pracownika, druga zaś do teczki odpowiedniej instytucji.

6. *Referat gospodarczy* — obejmuje administrację budynków i urządzeń przeciwpożarowych, sprawy etatów woźnych, portjerów, szoferów i gońców, oraz utrzymanie porządku i czystości z wyjątkiem warsztatów. Referat ten dysponuje potrzebnymi materiałami; wydaje polecenia na drobne reparacje, akceptuje drobne zamówienia, kontroluje opłaty komornego, telefonów, podatków od budynków i placów. W zależności od uzdolnienia referenta, może przestrzegać bezpieczeństwa odnośnie wypadków przy pracy.

7. *Referat bezpieczeństwa i straży ogniowej* — obejmuje kontrolę i wyćwiczenie straży, plan rozstawienia posterunków dziennych i nocnych. Pod słowem bezpieczeństwo rozumiem w tym wypadku ochronę mienia przedsiębiorstwa. Nie jest do pomyslenia tworzenie odrębnej kategorii strażaków i dozorców, gdyż zasadniczo strażak równocześnie jest dozorcą i odpowiednio powinien być przeszkolony.

Przewidujący Kierownik wydziału osobowego powinien odpowiednio wyszkolić robotników placowych, aby zwiększyć sobie bez kosztów w razie potrzeby straż ogniową.

Artykuł niniejszy tylko w ogólnym zarysie daje obraz struktury wydziału osobowego; nie poruszyłem w nim rodzaju i obiegu druków, sprawy ważnej z uwagi na kontrolę i sprawność. Zagadnienie to jednak łączy się ściśle z systemem organizacji pracy ogólnej.

Michał Dzieciotowski

WYSTAWA NARZĘDZI W KATOWICACH.

Jak to już pisaliśmy w poprzednich numerach, staraniem Grupy Producentów Narzędzi Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, zorganizowana została w Katowicach na terenie Targów Katowickich wystawa narzędzi produkcji krajowej. Wystawa trwać będzie do 8 czerwca r. b.

Polski rynek narzędziarski po dziś dzień uzależniony jest w znacznej mierze od importu z zagranicy głównie z Niemiec. Trudności w zorganizowaniu krajowego przemysłu narzędziarskiego w Polsce były bardzo znaczne. Z jednej strony na przeszkodzie stała rozliczność typów zapotrzebowywanych narzędzi, z drugiej brak normalizacji i stosunkowo nieznaczne zapotrzebowanie na poszczególne typy narzędzi, nade wszystko jednak utrudniały rozbudowę przemysłu narzędziarskiego w Polsce nieufność odbiorców do wyrobów krajowych w tym dziale oraz trudności w zwalczaniu konkurencji producentów zagranicznych, którzy dysponując tańszym niż u nas surowcem, przywilejem masowości produkcji, co potania znacznie kalkulację, a także i premjami eksportowymi, opanowali nasz rynek narzędziarski.

Dopiero w ostatnich czasach, kiedy czynniki miarodajne uświadomiły sobie należycie, że brak odpowiednio rozwiniętego przemysłu narzędziarskiego może odbić się w sposób bardzo niekorzystny na organizacji obronności kraju i zdecydowały się poddać rewizji swoją politykę handlu zagranicznego w kierunku zatrzymania importu a także uprzywilejować w dostawach publicznych krajowy przemysł narzędziarski, nastąpił zwrotny punkt w sytuacji przemysłu narzędziarskiego, a szereg fabryk podjęło inicjatywę uruchomienia u siebie specjalnej produkcji narzędzi na potrzeby rynku.

Dla przeprowadzenia planowej akcji rozbudowy przemysłu narzędziarskiego w Polsce, powołaną została do życia z inicjatywy Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych specjalna organizacja związkowa—Grupa Producentów Narzędzi. Utworzona w marcu r. b. Grupa Producentów Narzędzi przystąpiła przedewszystkiem do skatalogowania już istniejącej w kraju produkcji narzędzi. W wyniku przeprowadzonej ankiety stworzoną została kartoteka przemysłu narzędziarskiego w Polsce, która obejmuje całokształt istniejącej u nas produkcji narzędziarskiej i pozwala biuru Grupy informować nabywców narzędzi o krajowych źródłach zakupu w tym dziale. Z kolei przystąpiła Grupa do opracowania sprawy narzędzi nierobionych w kraju w tym sensie, że informować będzie swych członków o typach narzędzi nierobionych w kraju i przybliżonem zapotrzebowaniu na te narzędzia, by w ten sposób zachęcić do podjęcia odpowiedniej produkcji i tą drogą skompletować asortyment krajowej wytwórczości działu narzędziarskiego.

Prowadząc powyższe prace o charakterze programowym, nie zapomniano o propagandzie krajowych narzędzi. Wyrazem akcji propagandowej jest, obok akcji prasowej prowadzonej przy bardzo życzliwym ustosunkowaniu się prasy, zorganizowanie w Katowicach z okazji Targów Katowickich pierwszej w Polsce wystawy narzędzi.

Pokaz Katowicki, pomimo, że nie obejmuje całokształtu krajowej produkcji narzędziarskiej, gdyż nie wszystkie fabryki narzędzi wzięły w nim udział, jest niemniej bardzo ciekawym i świadczy wymownie

o realnych wynikach poważnie prowadzonego wysiłku pionierskiego fabryk tego działu.

Otwarcie wystawy w Katowicach odbyło się dn. 24 maja r. b. i dokonane zostało przez Wojewodę Śląskiego dr. Michała Grażyńskiego, w otoczeniu przedstawicieli śląskiego życia gospodarczego. Przemówienie powitalne wygłosił w imieniu Zarządu Grupy Producentów Narzędzi wiceprezes Grupy inż. Kazimierz Wretowski, który przemówił następującymi słowami:

Panie Wojewodo. — Spotyka mię zaszczyt powitać Pana, Panie Wojewodo, na pierwszym w Polsce pokazie krajowej produkcji narzędziarskiej, zorganizowanym przez Grupę Producentów Narzędzi Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Sprawa rozwoju przemysłu narzędziarskiego jest zagadnieniem pierwszorzędnej znaczenia dla całokształtu życia gospodarczego i państwowego Polski. Przemysł narzędziarski jest tą dziedziną wytwórczości krajowej, w której do niedawna byliśmy uzależnieni w zupełności od zagranicy. Dziś dzięki wysiłkom naszym, przemysł narzędziarski rozwija się coraz pomyślniej, jednak mimo wszystko import zagraniczny wynosi niestety pozycję wielu milionów złotych rocznie.

W imieniu Prezydium Grupy Producentów Narzędzi, mam zaszczyt prosić Pana, Panie Wojewodo, jako przedstawiciela Rządu, o otwarcie naszej wystawy narzędzi krajowej produkcji i uważam za swój obowiązek uroczyste oświadczyć, że pomni na hasło — iż lata obecne winny być wyścigiem pracy Narodu, — my producenci narzędzi nie ustaniemy w patryjotycznym wysiłku, zmierzając do zupełnego uniezależnienia naszego rynku narzędziarskiego od importu z zagranicy — ku pożytkowi Najjaśniejszej Rzeczypospolitej.

W katowickim pokazie narzędzi bierze udział 14 fabryk narzędzi reprezentujących wszystkie działy przemysłu narzędziarskiego. I tak

Fabryka Narzędzi do obróbki Metali J. Dzielulski w Warszawie pokazała dobrze wykonane gwintowniki, rozwiertaki, narzynki i gwintownice.

Fabryka Pił i Narzędzi „Globus“ w Katowicach dała pełny asortyment wszelkiego rodzaju piłek do metali i piłek do szyn.

Fabryka Piłek do Metali i Narzędzi „Gloria“ w Warszawie pokazała wzory produkcji działu piłek do metali, korbownicy i plombownice.

Huta „Pokój“ w Katowicach wystawiła piękny asortyment wiertel do metali, piły do drzewa, narzędzia górnicze, noże tokarskie i gryzy.

Zakłady Przemysłu Stalowego Meyerhold w Sosnowcu dały komplet produkcji własnej w dziale pilników, oraz podobny komplet pilników powtórnie nacinanych.

Państwowe Zakłady Inżynierji i „Ursus“ w Czechowicach zaprezentował doskonale wykonane narzędzia typów specjalnych w dziale frezów ślimakowych, przeciągaczy do otworów kwadratowych; kły obrotowe, głowice frezarskie o średnicy do 400 mm, a także gwintowniki szlifowane, sprawdziany szlifowane, noże do strugania kół zębatach syst. MAAGA, oraz imadła maszynowe szybkozaciskające.

Towarzystwo Perun pokazało narzędzia do spawania, cięcia i lutowania, wentyle redukcyjne i butle.

Zkłady Przemysłowo-Handlowe Wł. Paschalski w Warszawie pokazały niezwykle ciekawą wiertarkę pneumatyczną.

Pierwsza Fabryka Lokomotyw w Polsce w Chrzanowie, nadesłała na wystawę cztery bardzo starannie opracowane tablice swoich wyrobów w dziale narzędziowym, demonstrując na nich gryzy, gwintowniki, gwintownice, noże tokarskie, rysiki, wiertarki ręczne oraz wzory produkcji kuziennej.

Fabryka Wyrobów Kuto Prasowanych Prasomłot, której eksponaty działu kutoprasowanego uległy uszkodzeniu przy wysyłce, nadesłała plakat ilustrujący zakres jej produkcji.

Towarzystwo Starachowickich Zakładów Górniczych w Starachowicach, które opracowuje u siebie program produkcyjny w dziale narzędzi pneumatycznych, wystawiło na pokazie doskonale wykonany młotek pneumatyczny oraz bardzo ciekawy przekrój tego młotka.

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki w Warszawie, które jest obecnie w trakcie montowania fabryki narzędzi maszynowych ostrych, jakie wykonywać będzie zarówno w zakresie własnych wzorów i doświadczeń, jak również na podstawie licencji Zakładów Skody, zaprezentowało wiertła spiralne, gryzy, gwintowniki, rozwiertaki oraz w dziale produkcji narzędzi ręcznych klucze francuskie, oprawki do piłek, obcęgi i t. p. oraz imadła ręczne i maszynowe.

Zakłady Mechaniczne „Szlif” w Warszawie, pokazały narzędzia warsztatowe oraz artykuły pomocnicze dla odlewnictwa.

Wytwórnia Świdrów — Jagielscy i Mossey w Warszawie, dała wzory wyrabianych przez siebie świrdrów do drzewa ręcznych i maszynowych oraz żelazek do hebli.

Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi w Warszawie, którzy na terenie wystawy reprezentują interesy wszystkich wystawców, pokazują w ramach własnego stoiska podpórki karniowe, gwoździe cynowane, dyble do łączenia modeli, oliwiarki niklowane, krążki do równania tarcz szlifierskich, szczotki stalowe i inne artykuły pomocnicze.

Całość wystawy robi bardzo dobre wrażenie i świadczy o realnych wynikach wysiłku podjętego przez fabryki przemysłu narzędziarskiego w Polsce. Nic też dziwnego, że pokaz katowicki cieszy się zasłużonym powodzeniem zainteresowanych i niewątpliwie przyczyni się do spopularyzowania polskiego narzędziarstwa na terenie Górnego Śląska i Zagłębia.

Kończąc sprawozdanie z Wystawy Katowickiej, dodać trzeba, że staraniem Grupy Producentów Narzędzi, ogłoszony został dn. 1 czerwca r. b. przez Katowicką rozgłośnię radiową odczyt wiceprezesa Grupy inż. Kazimierza Wretowskiego pod tytułem: „Przemysł Narzędziarski w Polsce”.

St. Gr.

WIELKOPOLSKI PRZEMYSŁ METALOWY W 1932 r.

Sprawozdanie Związku Fabrykantów w Poznaniu podaje następującą ocenę sytuacji przemysłu metalowego w Wielkopolsce w 1932 r.

W przemyśle metalowym przetwórczym sytuacja poszczególnych grup wytworów wykazała w roku sprawozdawczym stosunkowo znaczne różnice. Miarą jednak ogólnego katastrofального położenia metalowego przemysłu przetwórczego może być okoliczność, że ogólne zapotrzebowanie żelaza obniżyło się o 55% w stosunku do słabego już w r. 1931 (dane Syndykatu Polskich Hut Żelaznych). Ceny żelaza uległy w roku sprawozdawczym pewnemu nieznacznemu obniżeniu, jednak daleko jeszcze nie

w tym stopniu, jakby tego wymagała sytuacja rynku i żądania zniżek ze strony klientów przemysłu metalowego. Kolosalnie niezdrowe stosunki na rynek metalowy wniosły jednak same huty, które prowadząc ubocznie najrozmaitsze przedsiębiorstwa metalowo-przetwórcze, otrzymywały z Syndykatu przydział żelaza dla swoich potrzeb po tak niskich cenach, że niejednokrotnie były już w stanie oddać gotowy towar metalowy po takiej cenie, jaką prywatny przemysł musiał płacić za samo żelazo. Sytuacja ta jest wprost paradoksalną, i skoro zdiesiątkowane resztki wegetującego dziś przemysłu metalowego nie mają poździelić losu umarłych już zakładów, winien Syndykat zerwać bezzwłocznie z dotychczasową zasadą zaopatrywania hut w tańsze żelazo dla ich potrzeb wewnętrznych, i wyrównać winien całkiem warunki konkurencyjne pomiędzy ubocznymi przedsiębiorstwami hut, a przemysłem prywatnym.

Dział budowy lokomotyw i wagonów kolejowych oraz kotłów parowych, reprezentowany przez Spółkę Akcyjną H. Cegielski w Poznaniu zatrudniony był o 10% gorzej aniżeli w roku 1931, a o 46% gorzej aniżeli w roku 1929. Zamówienia rządowe w tym dziale spadły w porównaniu z r. 1929 o 67%. W jeszcze większym stopniu spadły zamówienia prywatne, bo w porównaniu z r. 1931 o 48%. W roku sprawozdawczym tutejszy przemysł nie otrzymał żadnego zamówienia rządowego na wagony, zamówienia na parowozy pozostały bez zmian. Ogólna wartość produkcji zmniejszyła się w omawianym dziale w stosunku do r. 1929 o 65%, w stosunku do r. 1930 o 55% i w stosunku do r. 1931 o 30%. W dziale produkcji wagonów zostały wykonane po raz pierwszy w Polsce *wagony restauracyjne w ilości 10 sztuk* na zamówienie Towarzystwa Wagonów Sypialnych. Zamówienia na *kołty i urządzenia kotłowe były minimalne* i obroty w tym dziale *spadły do wysokości nienotowanej od r. 1923*. Po półtoroletnim zastoju nastąpiło pewne ożywienie w roku sprawozdawczym w dziale kotłów i konstrukcji żelaznych.

Niemą drugiego działu przemysłu, któryby tak ucierpiał przez kryzys *jak fabryki maszyn rolniczych*. Dość powiedzieć, że zamówienia maszyn i narzędzi rolniczych w r. 1932 nie przekraczały 3% zamówień z roku 1929. Kwitnąca ta do niedawna gałąź przemysłu wielkopolskiego legła w gruzach, a pozostała przy życiu ilość fabryk można już policzyć dziś na palcach jednej ręki. Większość i tych fabryk nie została w roku sprawozdawczym uruchomiona, o ile chodzi o wytwórczość nowych maszyn, bowiem przy obecnym stanie zamówień, zapasy magazynowe starczą na długi czas. Zatrudnienie fabryk ograniczało się więc do drobnych napraw i remontów, które wszakże w porównaniu z rokiem 1929 pod względem wyników finansowych zmniejszyły się co najmniej o 85%. Mimo, że rolnicy mają zapotrzebowanie na nowe maszyny i mimo, że stan ich starych maszyn oraz narzędzi wymaga napraw, żadnych zleceń przemysłowi nie udzielają, ponieważ kredyty fabryki nie dają, a za gotówkę rolnicy nie są w stanie kupować. Rewindykowanie starych zaległości u rolników napotyka na szalone trudności, a wydane w roku zeszłym i przygotowane do wydania nowe ustawy ochronne, całkowicie już zamrażają należności fabryk. O ile czynniki rządowe nie przyjdą fabrykom maszyn rolniczych z pomocą w dziedzinie podatkowej i w dziedzinie obciążeń socjalnych, a ponadto, o ile się nie dopomoże im w upłynieniu zamrożonych u rolników należności, fabrykom tym niechybna grozi śmierć.

Fabrykacja silników spalinowych od dwóch lat ustała całkowicie.

Produkcja w dziale obrabiarek do metali spadła w porównaniu z r. 1931 o ca. 15%, obroty zaś w stosunku do roku 1928 spadły o 85%. Ceny w tym dziale produkcji spadły w porównaniu z rokiem 1928 o ca. 25%.

W dziale odlewów spadek produkcji w porównaniu z lichym już r. 1931 zmniejszył się o ca. 10 — 15%, obroty zaś w stosunku do r. 1928 spadły o 60%, ceny zaś obniżyły się o ca. 20%.

Zamówienia na obrabiarki do drewna wobec katastrofального położenia przemysłu drzewnego, osiągnęły nie więcej jak 10% zamówień z r. 1928.

W dziale armatury produkcja uległa poważnemu ograniczeniu, a zbyt był utrudnionym z powodu niezwykle ostrej konkurencji wewnętrznej pomiędzy poszczególnymi fabrykami.

Branża instalacji sanitarnej i ogrzewań centralnych zanotowała obniżenie obrotów w porównaniu z rokiem 1929 o ca. 65%.

Produkcja i obrót w dziedzinie siatek drucianych i lin spadły w roku sprawozdawczym w porównaniu z r. 1931 o 38%, w stosunku zaś do roku 1930 o zgórz 60%. Ceny obniżyły się o ca. 30%.

W dziedzinie wyrobów blaszanych rok sprawozdawczy przyniósł zmniejszenie obrotów w porównaniu z rokiem 1931 o 20%, a w porównaniu z r. 1928 o 60%. Ceny wyrobów blaszanych spadły jeszcze przed obniżeniem cen blachy o ca. 10%, choć obniżka ta nie była wcale uzasadniona względami kalkulacji.

cyjnemi. Dotkliwą konkurencję wytwarzają przemysłowi rzemieślnicy blacharze, którzy z braku zajęcia chwytają się produkcji niektórych wyrobów blaszanych. Konkurencja czeska i austriacka w wyrobach blaszanych nie ustaje.

Przemysł wytwarzający naczynia emalowane pomimo niskiej cen zwłaszcza na tańsze gatunki, które miały jedynie zbyt, wykazał naogół niższe obroty aniżeli w r. 1931. Eksport naczyń emalowanych w roku sprawozdawczym wynosi zaledwie 25% eksportu z r. 1928, a powodem tego między innymi jest różnica pomiędzy cenami najważniejszych surowców, wynosząca niejednokrotnie 100% na korzyść zagranicy.

Pozostałe działy metalowego przemysłu przetwórczego nie wykazały już tak różnolitego kształtowania się sytuacji, wszakże sytuacja ta i w tych działach układała się pod znakiem dalszego spadku produkcji, obrotów i cen.

POLSKO - CZECHOSŁOWACKI ZJAZD ELEKTRYKÓW.

W dn. od 11 do 14 czerwca, odbędzie się w Warszawie w gmachu Politechniki, wspólny zjazd Stowarzyszenia Elektryków Polskich i Czechosłowackich, połączony z Wystawą Elektrotechniczną.

Program zjazdu obejmuje obrady w sześciu Komisjach: a) zagadnień ruchu i ogólnej elektryfikacji, b) trakcji, c) oświetlenia, d) miernictwa, e) teletechniki i f) radjotechniki, obejmujących 49 referatów polskich i 25 czeskich, ilustrujących najnowsze badania i zdobycze naukowe elektrotechniki, eksploatację urządzeń oraz przemysł elektrotechniczny.

Poza częścią referatową, celem przyjsia z pomocą rodzimej twórczości, przewidziane są serje komunikatów wraz z pokazami p. t. „Postępy polskiego przemysłu elektrotechnicznego”, oraz szereg wycieczek technicznych do najciekawszych zakładów energetycznych i fabryk urządzeń elektrycznych w Warszawie i najbliższej okolicy.

Równocześnie ze zjazdem otwarta będzie w Politechnice Wystawa Elektrotechniczna, która zgrupuje ekspozycje przemysłu elektrotechnicznego polskiego i czeskiego.

Po zakończeniu zjazdu odbędzie się od 14 do 17 czerwca trzydniowa wycieczka do Gdyni przez Łódź, gdzie zwiedzane będą zakłady włókiennicze i nowa elektrownia, Łowicz — procesja Bożego Ciała, Gródek i Żur — największe w Polsce elektrownie wodne na Pomorzu, wreszcie Gdynia — port i wybrzeże.

Zjazd elektryków i wystawa wzbudziły już duże zainteresowanie polskich kół technicznych, a dzięki bogatemu programowi i znacznym przywilejom i ulgom dla uczestników spodziewany jest bardzo liczny zjazd przedstawicieli obu narodowości.

Koszt ogólny zjazdu łącznie z wycieczką pozjazdową, bankietem i t. p., t. j. od 11 do 17 czerwca, wyniesie około 170 zł.

Szczegółowy program, karty zgłoszeń i informacji udziela na żądanie Stowarzyszenie Elektryków Polskich w Warszawie, ul. Czackiego 3, m. 3.

Zgłoszenia przyjmowane są na warunkach normalnych do dnia 1 czerwca, później o 20% wyższe.

IMPORT NARZĘDZI DO ARGENTYNY WOLNY OD CŁA.

Ministerstwo Skarbu w Argentynie wydało rozporządzenie wykonawcze do ustawy Nr. 11588, w którym podany jest wykaz narzędzi żelaznych i stalowych, korzystających z bezcłowego wwozu do Argentyny. Wykaz ten obejmuje następujące narzędzia: igły do szycia worków, bel, grubych brezentów i materaków; — kleszczyki żelazne lub stalowe, również w formie obcęgi i kleszczyki do cięcia drutu; — magle w ogólności dla garbarzy; — ramki (szkielety) żelazne do pił; — motyki żelazne lub har-

towane, bez rękojeści; — świdry ręczne z rękojeścią, przeboje (gwoździe) do świdrów do wiercenia metali; — świdry wyborowe, gwintowane lub spiralne; — świdry długie; — świdry do kalfatazu; — narzędzia stolarskie dla nakreślenia linii równoległych żelazne i stalowe; — narzędzia dla szewców dla polerowania wszelkiego rodzaju; — kompaszy żelazne stolarskie; — narzędzia z żelaza lub stali dla obcinania obcasów; — majzle i punktaki w ogólności; — krajacze drutu powyżej 20 cm; — kielnie murarskie; — noże z rękojeściami drewnianymi dla szewców; — noże z dwoma rękojeściami dla bednarzy i siodlarzy oraz do obróbki drzewa do hebli; — noże stalowe dla garbarzy; — śrubociągi z żelaza i stali; — narzędzia do obcinania kopyt (desvasadores); — dłutka, dłubaki bez rękojeści (również tokarskie); — kątownie, linje i t. p. z żelaza dla kowali; — sprzączki żelazne dla szewców; — kosy bez drzewca; — dłutka żłobione bez rękojeści; — siekiery, siekierki i topory bez drzewca; — żelazne garnitury do wszelkiego rodzaju hebli stolarskich; — noże w ogólności bez rękojeści; — grabie, bez drzewca; — szydła, bez rękojeści w ogólności; — szydła z rękojeściami lub „bradores”; — pilniki, pilniczki i raszple wszelkich wymiarów bez rękojeści; — klucze żelazne na gwincie rozsuwalne (zwane francuskie) wszelkich wymiarów, rodzajów i gatunków, również klucze do cięcia i łączenia rur; — młoty górnicze i do kalfatazu, bez rękojeści; — niwele (libeli) wodne oprowiane w żelazie; — czerpaki (kubły) bez rączek; — motyki z żelaza lub stali bez drzewca; — obciążki szewskie z żelaza; — piony żelazne; — obcinacze — nożyce do obcinania drzew, krzywe bez rękojeści; — kopytniki dla kowali; — „bolletas” narzędzia dla szewców; — dłutka ręczne do przebijania dziur; — dłutka do przebijania dziur, wymagające uderzenia; — piłki ręczne małe; — piły ręczne; — piły ręczne w ramach z żelaza; — świdry bez trzonów dla stolarzy oraz zwane „criques”; — świdry gwintowe ręczne z żelaza lub stali — luzem; — obcęgi żelazne dla monterów gazowych; — nożyce do strzyżenia owiec, niklowane lub czarne; — nożyce ogrodnicze; — nożyce blacharskie w ogólności; — nożyce dla ściągania skór ze zwierząt; — knypy w ogólności; — obcęgi do nadawania form.

Pozatem rozporządzenie mówi: „narzędzia wyżej wymienione, gdy są wwożone razem z rękojeściami lub drzewcami, muszą być deklarowane osobno, przyczem rękojeści i drzewca będą podlegały opłatom celnym wg. artykułów taryfy celnej odpowiadających danym narzędziom”.

WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY.

Zarząd Międzynarodowego Kartelu Stali. W poprzednich numerach „Przemysłu Metalowego” podaliśmy informacje o rokowaniach Międzynarodowego Kartelu Stali. Obecnie podajemy skład Komitetu Zarządzającego Kartelu, do którego wchodzi delegaci poszczególnych uczestników Kartelu. Z ramienia producentów belgijskich wchodzi do Komitetu p. Van Hoegaerden, z Koncernu Ougrée Marihay p. Tonneau z grupy Providence i p. Servais z f. Sambre et Moselle; z ramienia producentów francuskich wchodzi do Komitetu pp. Lauvent i de Wendel; z ramienia Stahlwerksverband pp. Poensgen, Klotzbach i Garwin a z ramienia producentów luksemburskich p. Meyer z Koncernu Arbed i p. Roger z Koncernu Hadir.

Prezesem Międzynarodowego Kartelu Stali jest p. Meyer.

Możliwości eksportu do Holandji. Bojkot towarów niemieckich w Holandji przyjmuje formy coraz bardziej realne. Inicjatywę dają z jednej strony importerzy żydki, z drugiej strony konsumenci protestujący przeciwko ostatnim zarządzeniom celnym Rzeszy,

szkodzącym bezpośrednio interesom holenderskiego rolnika.

Ciekawe są fakty anulowania przez firmy holenderskie zamówień, których udzieliły podczas Targów Lipskich. Anulowania te są podobno bardzo liczne. Agenci firm niemieckich są w sytuacji nadzwyczaj utrudnionej, zwłaszcza, że coraz częściej zdarzają się wypadki, kiedy kupujący towary w sklepach wymaga od sprzedającego przedstawienia dowodów, że towar nie jest pochodzenia niemieckiego.

Z tej nowej sytuacji korzysta w pierwszym rzędzie Czechosłowacja. Fabryki czeskie rozpoczęły reklamowanie swoich wyrobów. Agenci czechosłowaccy wszelkimi sposobami starają się namówić holenderskich importerów do kupowania ich towarów.

Dobrze byłoby, gdyby polskie sfery przemysłowe zwróciły na tę nową koniunkturę uwagę, i zorganizowały wyjazd do Holandji kupców mogących przedstawić wzory wyrobów polskich.

Z Międzynarodowego rynku podków. Trwająca od dłuższego czasu na rynkach międzynarodowych walka konkurencyjna pomiędzy austriackimi, holenderskimi i niemieckimi producentami podków została zakończona. Aczkolwiek niema na razie żadnego oficjalnego komunikatu o powstaniu porozumienia w dziale podków, to jednak ceny eksportowe podków zostały przez wszystkich wyżej wymienionych producentów podniesione do jednego poziomu i wynoszą obecnie 22.10. O. £ za tonnę, czyli o 10% więcej aniżeli w pierwszym kwartale r. b.

Sytuacja na międzynarodowym rynku podków jest dobrą, a zwłaszcza Afryka Południowa, Indje, Argentyna i Brazylja stanowią tereny na których podkowy znajdują dobry rynek zbytu.

Fabryka wełny stalowej w Holandji. Konsulat R. P. w Amsterdamie donosi, że w Hadze powstała — fabryka wełny stalowej. Produkt ten wyrabiany jest z 35 kg. miękkich taśm stalowych, szerokości dłoni. Produkcja obliczona jest na 2250 kg tygodniowo.

Nowy stop aluminium. I. G. Farbenindustrie znalazło nowy stop aluminium nieulegający korozji i dający się spawać. Stop ten nazwany Hydronalium znajduje zastosowanie w przemyśle lotniczym.

Japonja a uprzemysłowienie Chin. Niejednokrotnie omawialiśmy sprawę rozwoju ekonomicznego i przemysłowego Japonji w związku z konkurencją jaką Japonja stwarza dla wszystkich przemysłowych państw świata. Japonja stara się przedewszystkiem opanować rynki Dalekiego Wschodu, posuwając się zwolna ku Europie i Ameryce gdzie już dziś jej konkurencja daje się we znaki przemysłowcom starego i nowego kontynentu. Na wszystkich konferencjach ekonomicznych, coraz częściej jest poruszana sprawa tej konkurencji i coraz częściej zwraca się uwagę przemysłowców na warunki w jakich pracuje i rozwija się nowy przemysł japoński.

Na temat powyższy francuska „L'Usine” pisze co następuje.

„Oto kilka przykładów cen po jakich Japonja sprzedaje swe wyroby przemysłowe: rower kosztuje 21 szylingów (około 30 złotych); białe ubranie płócienne wraz z nakryciem głowy i obuwem — 6 szylingów (ok. 9 zł.); tuzin lampek elektrycznych — 1½

szylinga (ok. 2,25 zł.) tuzin wiecznych piór — 3 szylingi (ok. 4,50 zł.).

Jakież są czynniki, które pozwalają Japonji sprzedawać bez straty swe wyroby przemysłowe po tak niskich cenach? Przedewszystkiem bardzo niskie płace robotnicze, nieograniczona ilość godzin pracy, deprecjacja yena, bardzo niewielkie ciężary podatkowe, które nie sięgają nawet jednej trzeciej tego co płacą europejscy przemysłowcy, wreszcie poważne subsydia rządowe. Niewiadomo czy rząd japoński długo będzie jeszcze w stanie popierać i subsydjować przemysł japoński, ale inne czynniki, które przyczyniają się do rozwoju ekonomicznego i przemysłowego Japonji, niewątpliwie trwać będą jeszcze dłuższy czas, a zatem konkurencja japońska stawać się będzie coraz groźniejszą.

Omawiając rozwój przemysłu japońskiego, ostrzegamy wielkie pole dla działalności Japonji, jakim są Chiny. W dobie dzisiejszej Chiny dążą do uniezależnienia się od zagranicy i do stworzenia rodzimego przemysłu, któryby zaspakajał wszystkie potrzeby tego olbrzymiego kraju. Oczywiście stworzenie tego przemysłu nie może się obyć bez pomocy zagranicznej, a zatem przez dłuższy jeszcze czas Chiny będą olbrzymim odbiorcą towarów przemysłowych.

Obecnie są rozpisane przetargi na dostawę sprzętu kolejowego w Chinach. Łatwo się domyśleć kto będzie głównym dostawcą tego sprzętu. W najbliższym czasie mają być podjęte roboty nad budową nowej linii kolejowej, której koszt wyniesie, jeżeli posiadane wiadomości są ścisłe, około jednego miliona funtów sterlingów.

Program uprzemysłowienia Chin przewiduje budowę fabryki siarczanu amonu, fabryki samochodów, nowej cementowni, która obsługiwałaby wyłącznie koleje, gorzelnie, fabryki papierów przemysłowych, oraz fabryki zapalek.

Oprócz wyżej wymienionego programu przewiduje się dokończenie budowy pewnego odcinka kolei żelaznej, powiększenie warsztatów telegraficznych i telefonicznych w Szanghaju oraz warsztatów konstrukcyjnych w Nankinie. Dla tych ostatnich pewne zakłady w Sheffield (Anglja) przygotowują już instalację mechaniczną.

Faktem jednak jest, że powyższy program rozbudowy przemysłu w Chinach nie może się obyć bez podniesienia ceł na towary importowane do Chin, oraz że budowa tych olbrzymich fabryk wymaga zagranicznej pomocy finansowej, której na terenie wyłącznie azjatyckim będzie dość trudno znaleźć.

Wbrew temu, co pisze prasa europejska, „L'Usine” wyraża zdanie, że porozumienie Chińsko—Japońskie w dziedzinie ekonomicznej jest kwestją niedalekiej przyszłości. a wówczas Europa będzie dostarczała Chinom tylko to, czego przemysł japoński nie będzie wytwarzał.

Jest nad czem się zastanowić”.

O PRAKTYKI WAKACYJNE.

Bratnia Pomoc Studentów Wyższej Szkoły Handlu Zagranicznego we Lwowie, apeluje do fabryk o przyznanie słuchaczom tej uczelni pewnej ilości praktyk wakacyjnych w okresie od 1 lipca do 30 września r. b. Bratnia Pomoc zapewnia, że słuchacze którym przydzielili zaofiarowane praktyki, odpowiadać będą wymaganiom fabryk.

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej w dn. 30. V. 1933 r. w złotych po kursie dnia za tonnę metr.

Aluminium	2946	Miedź standard	1081
Antymon	626	Ołów miękki	374
Cyna standard	5839	Nikiel	8034
Cynk hutniczy	—	Rtęć	—
Miedź elektrolityczna	1208	Srebro za 1 kg	—

Na rynku londyńskim w bieżącym tygodniu, w porównaniu z tygodniem ubiegłym, ceny metali kształtowały się następująco: aluminium i antymon — bez zmiany; pozostałe podniosły się: miedź standard o ok. 7%, cyna o ok. 6%, ołów o ok. 5%, miedź elektrolityczna o ok. 3% i rtęć o ok. 1%.

Ceny metali w Warszawie.

F-ma „POLTHAP” Warszawa, Pańska 83 (dom własny), Tel. 330-65 notuje w ostatnim tygodniu następujące ceny ze składu w Warszawie:

Miedziana blacha	zł 2,70—3,40
Mosiężna blacha	„ 2,40—3,40
Mosiężne pręty	„ 2,10—2,95
Nowosrebrna blacha	„ 4,10—5,—
Aluminjowa blacha	„ 5,80—11,—
Aluminjowe druty	„ 6,50
Cyna w blokach	„ 5,4
Ołów	„ 0,65
Aluminium hutnicze	„ 3,65

Dom handlowy A. GEPNER notował w ostatnim tygodniu następujące ceny metali:

Cyna Banka w blokach	zł. 7,25 za kg.
Ołów hutniczy	„ 0,69 „ „
Cynk hutniczy	„ 0,80 „ „
Antymon	„ 1,05 „ „
Aluminium hutnicze	„ 3,80 „ „
Blacha miedziana	„ 2,75—3,40 za kg.
„ mosiężna	„ 2,50—3,50 „ „
„ cynkowa	„ 0,95—0,98 „ „
Nikiel w kostkach	„ 9,50 „ „

Cena blachy cynkowej.

Biurow Sprzedaży Polskich Walcowni Cynku w Katowicach notuje następujące ceny blachy cynkowej:

I. Dla hurtowników przy kupnie na własny rachunek i do sprzedaży w drodze komisowej:

przy kupnie 30 t. naraz zł. 850,00 za 1 000 kg
przy kupnie mniej niż 30 t. „ 870,00 za 1 000 kg

II. Przy sprzedaży przez hurtowników i kupców uprzywilejowanych nie w drodze komisowej — odsprzedawcom:
zł. 915,00 za 1 000 kg

III. Przy sprzedaży przez hurtowników i kupców uprzywilejowanych ze składu konsumentom:
zł. 950,00 za 1 000 kg

Parytet: st. kol. Chebzie.

Cena blachy ocynkowanej.

Cynkownia Warszawska notuje następujące ceny blachy żelaznej ocynkowanej za 1 kg. franco stacja Warszawa.

Blacha żelazna ocynkowana gatunku najwyższego:

711×1 422×0,45 mm	0 zł 91 gr.
711×1 422×0,50 mm	0 „ 89 „
1 000×2 000×0,50 mm	0 „ 91 „

Blachy 2-go gatunku o 6% tańsze.

Ceny bez zobowiązania.

Za gotówkę udzielamy 4% ustępstwa.

Cena odlewów żeliwnych.

Podług notowań Grupy V (Odlewni) Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych cena odlewów żeliwnych surowych dla Warszawy wynosi od 0,58 zł do 1,20 zł za 1 kg. loco fabryka.

Ceny odlewów glinowych.

Warszawskie odlewnie notują ceny surowych odlewów glinowych (aluminjowych) od 9 do 14 złotych za kilogram.

Ceny rur żeliwnych.

Biurow Sprzedaży Rur Zjed. Odlewni „Ruropol” w Warszawie ul. Nowy Świat 35 notuje następujące ceny w złotych za 100 kg., obowiązujące do odwołania:

Rury wodociągowe (stojące lane) zł 49,—

+ dopłata rozmiarowa

Fasony zależnie od typu i rozmiaru o zł 13 do 25 drożej za 100 kg.

Ceny powyższe należy rozumieć franco wagon stacja załadowania przy pełnowagonowych zamówieniach.

Ceny wyrobów ogniotrwałych.

Związek Fabryk Wyrobów Szamotowych i Ogniotrwałych notuje następujące ceny z ważnością od dn. 10 września 1930 r. aż do odwołania. Ceny rozumieją się w złotych za 100 kg. franco wagon stacja załadowania.

Cegła ogniotrwała zwyczajna	zł 8,80	Cegła kotłowa normalna	zł 20,50
Cegła kopalakowa normalna	„ 14,30	Cegła kotłowa fasonowa	„ 23,—
Cegła kopalakowa fasonowa	„ 15,40	Zaprawa	„ 8,—
			„ 10,50

Patenty udzielone przez Urząd Patentowy.

17267. *Felten & Guillaume Carlswerk Actien-Gesellschaft (Köln-Mülheim, Niemcy)*. Instalacja kablowa na wysokie napięcie. Zależny w zakresie zastrz. 2 i 3 od patentu 15690.
17146. *Siemens-Schuckertwerke Aktiengesellschaft (Berlin-Siemensstadt, Niemcy)*. Sposób wykonywania jednowarstwowego lub wielowarstwowego uzwojenia statora lub wirnika.
17220. *L'Éclairage des Vehicules sur Rail (Paryż, Francja)*. Urządzenie do regulowania natężenia prądu i napięcia prądnic do ładowania akumulatorów.
17216. *Aktiengesellschaft Brown, Boveri & Cie. (Baden, Szwajcaria)*. Układ do rozrządu siatek anodowych prostownika rtęciowego celem gaszenia zapłonów zwrotnych w tym prostowniku.
17129. *Paul Louis Joseph Miguet (St. Julien-de-Maurienne, Francja) i Marcel Paul Perron (St. Julien-de-Maurienne, Francja)*. Łukowy piec elektryczny ze źródłem prądu, umieszczonym pod piecem.
17142. *Societe Electrometallurgique de Montricher (Paryż, Francja)*. Elektroda ciągła do pieców elektrycznych.
17363. *Det Norske Aktieselskab for Elektrokemisk Industri (Oslo, Norwegja)*. Urządzenie do stopniowego opuszczania elektrod.
17196. *Georg Pemetzrieder (Berlin-Tempelhof, Niemcy)*. Sposób wytwarzania odlewów z metali i metaloidów w formach wirujących oraz urządzenie do wykonywania tego sposobu.
17384. *Societa Italiana Miglioramento Armi (Neapol, Włochy)*. Przyrząd do zmniejszania huk, błysku i odrzutu broni palnej.
17433. *Societa Italiana Ernesto Breda (Medjolan, Włochy)*. Garłacz lekkiej broni palnej.
17399. *Akciowa spolecnost drive Skodovy zavody v Plzni (Praga, Czechosłow.)*. Czterokołowe podwozie działowe.
17533. *Towarzystwo Starachowickich Zakładów Górniczych Spółka Akcyjna (Warszawa, Polska)*. Urządzenie do samoczynnego napełniania cieczą opornika do dział.
17534. *Towarzystwo Starachowickich Zakładów Górniczych Spółka Akcyjna (Warszawa, Polska)*. Urządzenie do uzupełniania w powrotnikach armatnich ilości cieczy lub gazu.
17532. *Stanisław Kucharzewski (Warszawa, Polska) i Kazimierz Krechowicki (Warszawa, Polska)*. Elastyczne sprzęgło do moździerza lub działła o lufie gładkiej.
17428. *Edgar William Brandt (Paryż, Francja)*. Skorupa pociśku ćwiczebnego.
17494. *Fabryka Wyrobów Metalowych. Wacław Czajkowski i S-ka z ograniczoną odpowiedzialnością (Warszawa, Polska)*. Skorupa ręcznego granatu ćwiczebnego wielokrotnego. Dodatkowy do patentu Nr. 10878.
17395. *Société des Etablissements Krauss-Optique et Mécanique de Precision (Paryż, Francja)*. Urządzenie do nastawiania kątomierzy, celowników oraz innych aparatów do celowania. Dodatkowy do patentu 15171.